

Ступницька О. Г.<https://orcid.org/0009-0004-9260-2507>

Харківський національний університет міського господарства;

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

МОТИВАЦІЯ НОВОБРАНЦІВ ТА БІЙЦІВ БЕЗ БОЙОВОГО ДОСВІДУ

У статті представлено результати емпіричного дослідження мотиваційних характеристик та морально-психологічного стану військовослужбовців сил територіальної оборони без бойового досвіду. Метою дослідження було виявлення особливостей структури мотивації, емоційно-вольової регуляції, функціональної та фахової готовності новобранців на початковому етапі військової служби. Дослідження проведено у 2023 році на вибірці з 40 військовослужбовців без бойового досвіду за допомогою стандартизованого опитувальника оцінки морально-психологічного стану (МПС). Аналіз здійснювався за шістьма узагальненими змістовими блоками з виділенням рівнів вираженості показників.

Отримані результати засвідчили переважання критичного та незадовільного рівнів морально-психологічного стану, зокрема у сферах емоційно-вольової та функціональної готовності, а також у блоці об'єктивних і суб'єктивних чинників служби. Водночас встановлено відносно вищу збереженість мотиваційної готовності та фахової спрямованості, що може свідчити про наявність потенціалу для подальшого розвитку професійної ідентичності. Виявлений дисбаланс між мотиваційною залученістю та психологічною стійкістю інтерпретується як характерна особливість етапу первинної адаптації до військової діяльності за відсутності бойового досвіду.

Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення програм психологічного супроводу, профілактики дезадаптаційних станів і формування цілеспрямованих заходів розвитку мотиваційної та емоційно-вольової регуляції у новобранців.

Ключові слова: мотивація, морально-психологічний стан, мотивація бійців (військовослужбовців), новобранці, військовослужбовці без бойового досвіду, військовослужбовці, емоційно-вольова регуляція, психологічна готовність.

Постановка проблеми. Повномасштабні воєнні події зумовили суттєве зростання кількості осіб, залучених до військової служби без попереднього бойового досвіду, що актуалізує проблему їхньої психологічної адаптації та формування стійкої мотивації до виконання службово-бойових завдань. На початкових етапах військової підготовки новобранці стикаються із різкою зміною умов життєдіяльності, підвищеним рівнем відповідальності, жорсткою регламентацією поведінки, фізичним та психоемоційним навантаженням, а також невизначеністю щодо майбутнього перебування в зоні бойових дій. У сукупності дані чинники створюють певне напруження морально-психологічного стану та потребують мобілізації внутрішніх регуляторних ресурсів особистості.

Особливу увагу в даному контексті привертає мотиваційна сфера військовослужбовців без бойового досвіду, оскільки саме вона визначає спрямованість поведінки, готовність до навчання

і служби, прийняття військових ролей та стійкість до стресогенних впливів. На етапі входження у військову діяльність мотивація часто формується під впливом зовнішніх чинників (соціального обов'язку, нормативних вимог, очікувань суспільства та/або групового тиску), тоді як внутрішні смислові та ціннісні чинники знаходяться у процесі становлення. Даний факт зумовлює внутрішню суперечливість мотиваційної структури, що може поєднувати декларовану готовність до служби з емоційною нестабільністю, тривожністю та зниженням функціональної витривалості.

Проблема морально-психологічного стану новобранців набуває особливої актуальності з огляду на те, що від рівня сформованості емоційно-вольової регуляції, мотиваційної готовності та суб'єктивного сприйняття умов служби значною мірою залежить ефективність формування подальшого досвіду військовослужбовця,

його здатність до адаптації та збереження психічного здоров'я. Недостатня узгодженість між мотиваційними установками та реальними умовами служби може спричинити внутрішні конфлікти, зниження психологічної стійкості, розвиток дезадаптивних реакцій і зростання ризику емоційного виснаження ще до набуття бойового досвіду.

У зв'язку з наведеними аргументами особливої наукової та практичної значущості набуває дослідження структури морально-психологічного стану у військовослужбовців саме без бойового досвіду з урахуванням співвідношення мотиваційних, емоційно-вольових, функціональних і контекстуальних чинників. Такий підхід дає змогу окреслити вразливі зони первинної адаптації, визначити потенційні ресурси, які можуть стати підґрунтям для подальшого розвитку професійної стійкості та ефективного психологічного супроводу новобранців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми мотивації військовослужбовців займає важливе місце у сучасних психологічних дослідженнях, зокрема в контексті зростання ролі людського чинника у забезпеченні ефективності військової діяльності. У наукових працях останніх років [1; 6; 7] мотивація розглядається як поняття, що поєднує ціннісно-сміслові, емоційні, вольові та поведінкові компоненти, які визначають спрямованість і стійкість професійної активності військовослужбовця.

Теоретичні дослідження [1; 6] показують, що мотивація військовослужбовців формується на основі їхніх внутрішніх аспектів, які включають цінності, переконання та потреби, розуміння професійної ролі та зовнішнього соціального та організаційного середовища служби. І. Авілов та Н. Кривоконь [1] стверджують, що мотиваційна сфера військовослужбовців є складною ієрархічною структурою, яка може суттєво змінюватися залежно від етапу служби та умов, за яких вона проводиться. Початковий етап військової діяльності є вирішальним періодом, оскільки мотиваційна система ще не повністю сформована та активно формується. Ціннісна складова мотивації показує, що етичні, патріотичні та соціально спрямовані цінності є дуже значущими для новобранців. Ці цінності забезпечують бажання бійців служити та роблять службу значущою для їхнього власного сприйняття.

У. Гуляк та В. Лісневський [2] зазначають, що за відсутності досвіду бойових дій такі цінності здебільшого декларативні та не завжди супроводжуються достатньою емоційною та вольовою

стійкістю, що підвищує ймовірність виникнення внутрішньої напруги та фрустрації у важких умовах навчання та служби.

Існує окрема галузь досліджень, яка стосується взаємозв'язку між мотивацією та емоційним станом військовослужбовців. Так А. Івасюк [3] показує, що невідповідність між первинною мотивацією та оперативними вимогами може спричинити емоційну втому та зниження самоконтролю, а також посилення стресу на початку професійного шляху. Мотиваційний ресурс – це система підтримки, яка може легко постраждати від перевантаження та зовнішніх організаційних сил [4]. Бойовий досвід спонукає бійців до переформатування своїх мотиваційних сил, професійної ідентичності та структури управління. Недосвідчені новобранці підтримують рудиментарний рівень мотивації, який значною мірою залежить від умов служби.

Проблема психологічної готовності до військової служби розглядається також у працях, присвячених її структурно-функціональній організації. Так Г. Нікітенко [5] підкреслює, що готовність до служби охоплює мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний і поведінковий компоненти, які перебувають у динамічній взаємодії та можуть бути нерівномірно сформованими у мобілізованих осіб. Особливо вразливими виявляються емоційно-вольові механізми регуляції, що забезпечують витримку, самоконтроль і здатність до тривалого функціонування в умовах напруження.

У межах сучасних підходів увага також акцентується на зміні мотивації в умовах соціальної нестабільності та воєнних загроз. За даними В. Осьодла та Л. Будагьянц [6] зміни суспільного контексту зумовлюють зсув від індивідуальних до колективних та ціннісно-зумовлених мотивів, однак такі зміни нерідко супроводжується внутрішніми суперечностями та напруженням регуляторних механізмів.

Узагальнення результатів досліджень мотивації в екстремальних умовах свідчить про те, що ефективність діяльності військовослужбовців значною мірою залежить від узгодження мотиваційних, емоційних і вольових компонентів, а також від наявності підтримки у соціально-психологічному середовищі [7]. При цьому саме новобранці демонструють підвищену чутливість до організаційних і міжособистісних чинників, що може зумовлювати коливання рівня морально-психологічного стану.

Результати сучасних емпіричних досліджень також вказують на специфіку мотивації військовослужбовців залежно від умов служби та рівня

їхнього включення у бойову діяльність. Зокрема, О. Сергієні [8] підкреслює, що мотивація до військової діяльності у новобранців часто має змішаний характер, поєднуючи усвідомлені ціннісні орієнтації з ситуативними, нормативними та адаптаційними мотивами. Подібні висновки наведено також у попередніх публікаціях автора [9], де наголошено на відмінностях мотиваційної структури військовослужбовців територіальної оборони залежно від рівня включеності у бойові дії та від реального досвіду служби.

Окрему теоретичну групу представляють праці, присвячені психології бойової мотивації, у яких мотивація розглядається як динамічний процес, що змінюється під впливом загроз, відповідальності та екзистенційних викликів війни [10]. Водночас більшість таких досліджень сфокусовано на бійцях із досвідом участі у бойових діях, тоді як емпіричних робіт, присвячених саме новобранцям і особам без бойового досвіду, недостатньо.

Отже, аналіз наукових джерел показує фрагментарність емпіричних даних щодо особливостей мотиваційної сфери військовослужбовців на початкових етапах служби та недостатню увагу до комплексного вивчення морально-психологічного стану осіб без бойового досвіду. Наведені факти зумовлюють актуальність проведення емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення структури мотиваційних компонентів, рівня їхньої сформованості та взаємозв'язків у новобранців як окремої соціально-професійної групи.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні особливостей мотиваційної сфери та морально-психологічного стану новобранців і бійців без бойового досвіду шляхом аналізу рівнів вираженості їхніх мотиваційних, емоційно-вольових, функціональних і ціннісних компонентів, а також на визначенні характерних співвідношень між окремими складовими мотиваційної регуляції на початковому етапі військової служби.

Виклад основного матеріалу. У межах дослідження мотиваційних особливостей новобранців та бійців без бойового досвіду було застосовано комплексний підхід, що поєднує теоретичний аналіз, емпіричне дослідження та статистичну інтерпретацію отриманих даних. Методологічною основою дослідження стали сучасні уявлення щодо мотивації військової діяльності, психологічної готовності до служби та морально-психологічного стану особового складу, представлені в аналітичних дослідженнях [1; 2; 6; 7; 10].

Особливу увагу у межах нашого дослідження приділено специфіці мотивації осіб, які

ще не мають досвіду безпосередньої участі у бойових діях. У наукових джерелах наголошується, що на початкових етапах військової служби мотиваційна сфера формується переважно під впливом соціальних очікувань, нормативних вимог, уявлень щодо обов'язку та громадянської відповідальності, а також зовнішніх стимулів, тоді як внутрішня мотивація знаходиться на стадії становлення [1; 5; 8]. Саме тому новобранці представляють окрему психологічну групу, для якої характерні підвищена чутливість до організаційних умов служби, емоційна нестабільність і водночас потенціал до формування професійної ідентичності.

Аналіз сучасних досліджень [2; 6; 10] свідчить про те, що мотивація військовослужбовців є широким поняттям, яке поєднує ціннісно-сміслові орієнтації, моральну готовність, емоційно-вольову регуляцію та усвідомлення значущості виконуваних завдань. При цьому в осіб без бойового досвіду зазначені компоненти ще не інтегровані у стійку систему, а перебувають на стадії формування, що зумовлює внутрішню суперечливість мотиваційних установок і підвищену залежність від зовнішніх умов служби [5; 7].

У працях, присвячених мотивації військовослужбовців [3; 8], підкреслюється, що відсутність бойового досвіду може супроводжуватися зниженим рівнем психологічної готовності до стресових впливів, невизначеністю професійних очікувань і коливаннями між декларованими цінностями та реальними можливостями їхньої реалізації. Водночас саме на даному етапі відбувається формування базових установок щодо служби, ставлення до колективу, командування та майбутньої професійної ролі, що визначає подальшу динаміку мотиваційної сфери.

У межах емпіричного дослідження було проаналізовано морально-психологічний стан та мотиваційні компоненти бійців без бойового досвіду у 2023 році, які проходили службу з 2022 року в територіальній обороні своєї області. Вибірку становили 40 осіб. Дослідження проводилося в період військової служби, що дозволяє розглядати отримані результати як відображення етапу формування мотиваційної сфери в першому великому зіткненні з ворогом.

Для збору емпіричних даних застосовувалася методика оцінювання морально-психологічного стану (МПС), яка нам дає можливість комплексно проаналізувати рівень сформованості основних складових мотиваційної готовності. Інструментарій аналізу охоплював шість основних блоків: моральну (духовну, національно-патріотичну)

налаштованість, емоційно-вольову налаштованість, мотиваційну готовність, функціональну готовність, фахову здатність, а також сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на морально-психологічний стан особового складу. Узагальнені результати дослідження подано в таблиці 1.

Отримані дані підтверджують виражену структурну неоднорідність мотиваційно-психологічного стану новобранців, а також наявність суттєвого дисбалансу між окремими компонентами готовності до служби.

Аналіз інтегрального показника морально-психологічного стану показав, що 45,0% респондентів перебувають на критичному рівні, ще 32,5% на незадовільному МПС. Водночас лише 22,5% мають задовільний рівень, а оптимальний рівень у вибірці відсутній. Середнє значення інтегрального показника становить 5,56 бали, що відповідає критичному рівню. Такий розподіл свідчить про загальну недостатню сформованість психологічної готовності до військової діяльності у новобранців, що є прийнятним для осіб без бойового досвіду та зумовлене відсутністю стійких адаптаційних механізмів і практичного досвіду подолання екстремальних навантажень [5; 7].

У сфері загальної моральної (духовної, національно-патріотичної) налаштованості переважають критичний (37,5%) і незадовільний (35,0%) рівні, які разом охоплюють 72,5% вибірки. Задовільний рівень зафіксовано у 25,0% респондентів, тоді як оптимальний лише у 2,5%. Такі результати свідчать про фрагментарність ціннісно-сміслових орієнтацій та недостатню інтеграцію патріотичних і моральних переконань у структуру особистої мотивації. Для новобранців характерною

є декларативність мотиваційних установок, залежність від зовнішніх нормативних вимог і соціальних очікувань, що відповідає даним досліджень щодо початкових етапів входження у військову діяльність [2; 6; 8].

Показники емоційно-вольової налаштованості показали переважання критичного рівня (45,0%) за відсутності оптимального рівня; 20,0% респондентів перебувають у діапазоні незадовільного рівня, тоді як 35,0% мали задовільний рівень МПС. Такий розподіл свідчить про напруженість процесів емоційної регуляції, недостатню сформованість самоконтролю та вольових механізмів, а також про вразливість до фрустрації і невизначеності. Для осіб без бойового досвіду це є типовим станом очікування потенційної загрози, коли досвід реального подолання екстремальних ситуацій відсутній, але психологічне напруження, пов'язане з перспективою їхнього переживання, вже наявне [3; 7].

У структурі мотиваційної готовності спостерігається відносно більш збалансований розподіл показників. Частка респондентів із критичним рівнем становить 30,0%, із незадовільним – 27,5%, тоді як задовільний рівень мають 30,0%, а оптимальний 12,5% опитаних. Таким чином, понад 40% новобранців демонструють збережену або відносно сформовану мотиваційну готовність. Така тенденція дозволяє припустити, що навіть за умов загальної психологічної напруги частина респондентів орієнтується на виконання обов'язку, прийняття соціально значущої ролі та внутрішню готовність до служби. Водночас така мотивація часто має нормативний або зовнішньо зумовлений характер і ще не інтегрована з емоційно-вольовими ресурсами, що узгоджується з висновками щодо

Таблиця 1

Розподіл рівнів морально-психологічного стану та мотиваційних компонентів новобранців і бійців без бойового досвіду (n = 40)

Узагальнений компонент	Середнє значення (0-10), бал	Н-рівень		К-рівень		З-рівень		О-рівень	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Загальна моральна (духовна, національно-патріотична) налаштованість	5,57	14	35,0	15	37,5	10	25,0	1	2,5
Загальна емоційно-вольова налаштованість	6,06	8	20,0	18	45,0	14	35,0	0	0
Загальна мотиваційна готовність	6,22	11	27,5	12	30,0	12	30,0	5	12,5
Загальна функціональна готовність	4,97	19	47,5	13	32,5	8	20,0	0	0
Загальна фахова здатність	5,75	16	40,0	9	22,5	11	27,5	4	10
Загальні об'єктивні й суб'єктивні чинники, що впливають на МПС	4,83	21	52,5	13	32,5	6	15,0	0	0
Підсумковий інтегральний показник	5,56	13	32,5	18	45,0	9	22,5	0	0

Примітка. Рівні інтерпретуються так: Н = 0-4,9 балів – незадовільний; К = 5-6,9 балів – критичний; З = 7-8,4 балів – задовільний; О = 8,5-10 балів – оптимальний. Інтегральний рівень МПС = 0,556.

нестійкості мотиваційної регуляції на початкових етапах військової соціалізації [1; 4; 9].

Найбільш проблемною виявилася сфера функціональної готовності. Майже половина респондентів (47,5%) перебувають на незадовільному рівні, ще 32,5% на критичному; лише 20,0% демонструють задовільний рівень, тоді як оптимальний рівень відсутній. Такий розподіл вказує на недостатню сформованість навичок організації діяльності, саморегуляції, витривалості та здатності ефективно діяти в умовах підвищених навантажень. Отримані результати підтверджують положення про те, що функціональна готовність є компонентом, який формується поступово та значною мірою залежить від практичного досвіду служби та системної підготовки бійців [5; 7].

Показники загальної фахової здатності характеризуються відносно кращою структурою порівняно з попередніми блоками: 27,5% респондентів перебувають на задовільному рівні та 10,0% на оптимальному. Водночас 40,0% мають незадовільний рівень, а 22,5% критичний, що свідчить про те, що частина новобранців уже володіє базовими уявленнями та окремими професійними навичками, проте у більшості вони ще не інтегровані у цілісну систему професійної компетентності. Така ситуація є типовою для осіб без бойового досвіду, у яких фахова здатність заходиться на етапі становлення та потребує цілеспрямованого практичного закріплення [4; 10].

Найменш позитивні результати зафіксовано у блоці об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на морально-психологічний стан. Понад половини вибірки становлять респонденти із незадовільним рівнем (52,5%), ще 32,5% перебувають у критичному діапазоні; 15,0% мають задовільний рівень, а оптимальний рівень відсутній. Такі дані свідчать про значний вплив зовнішніх умов служби (організаційних, соціально-побутових, інформаційних) на психологічний стан військового, а також про дефіцит відчуття стабільності, передбачуваності та психологічної захищеності. Подібні чинники розглядаються у сучасних дослідженнях як ключові детермінанти зниження мотивації та психологічної готовності бійців на початкових етапах військової служби [5; 6].

Структурний розподіл рівнів морально-психологічного стану та мотиваційних компонентів у новобранців (n = 40) представлено на рис. 1.

Отримані результати дозволяють стверджувати, що у вибірці бійців без бойового досвіду переважає критичний рівень морально-психологічного стану за рахунок поєднання недостатньо сформованих емоційно-вольових механізмів, низької функціональної готовності та несприятливого впливу зовнішніх умов служби. Водночас наявність відносно вищих показників мотиваційної готовності та фахової спрямованості свідчить про збереження потенціалу для розвитку, який може бути реалізований за умов цілеспрямованої

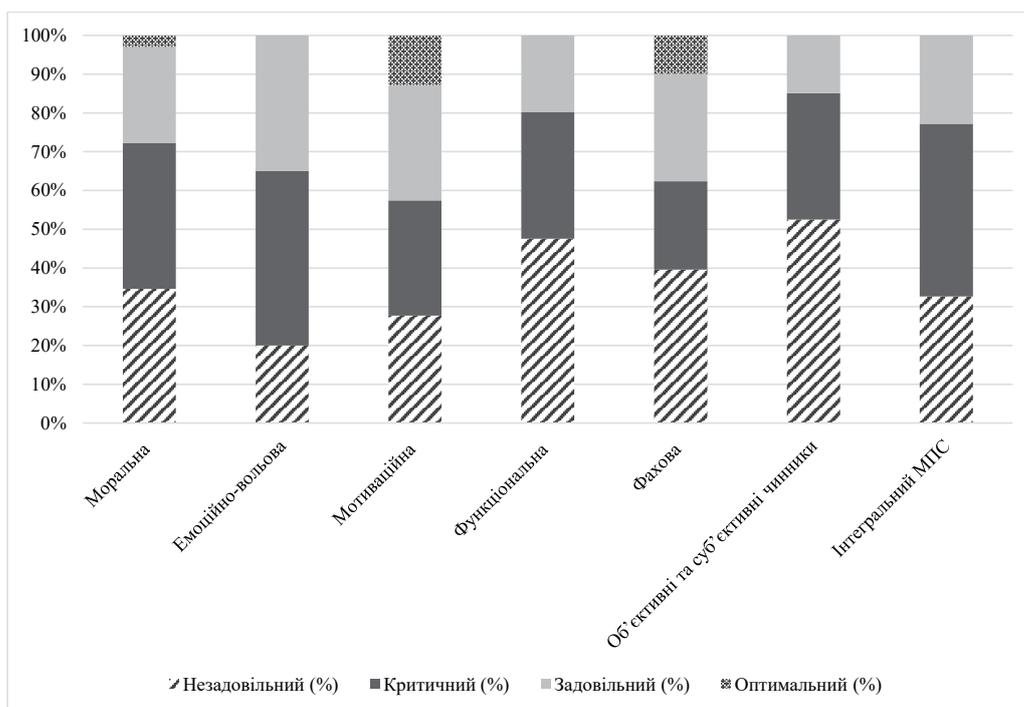

Рис. 1. Розподіл рівнів морально-психологічного стану новобранців (n = 40)

психологічної підготовки, підтримки та поступового формування досвіду у військовослужбовців.

Отже такі результати підтверджують припущення про те, що для бійців без бойового досвіду і новобранців характерний дисбаланс між декларованою мотивацією до служби та реальними ресурсами психологічної стійкості. Такий дисбаланс необхідно розглядати як зону підвищеного ризику, але водночас і як необхідність психопрофілактичних і навчально-психологічних впливів, спрямованих на формування цілісної мотиваційної структури та підвищення морально-психологічної готовності до виконання службових завдань.

Висновки. Отримані результати свідчать про суттєву неоднорідність сформованості компонентів морально-психологічного стану у новобранців та бійців без бойового досвіду. Загальний стан характеризується поєднанням частково збережених мотиваційних установок із недостатньо сформованими механізмами емоційної, функціональної та особистісної саморегуляції, що зумовлює підвищену вразливість до впливу стресових чинників на початковому етапі служби.

У сфері моральної (духовної, національно-патріотичної) налаштованості простежується переважно нестійкий характер внутрішніх переконань і ціннісних орієнтацій. Для більшості респондентів вони ще не набули статусу внутрішньо інтегрованих регуляторів поведінки та значною мірою є залежними від зовнішніх вимог, соціальних очікувань і нормативного тиску. Така динаміка дозволяє розглядати морально-ціннісну сферу новобранців як таку, що перебуває у процесі формування та потребує подальшої внутрішньої інтеріоризації у ході професійної соціалізації.

Аналіз емоційно-вольової налаштованості вказує на недостатню стабільність механізмів емоційної регуляції та самоконтролю новобранців. Виявлена динаміка свідчить про труднощі утримання бійцями внутрішньої рівноваги, підвищену реактивність та напруження в умовах нових вимог і обмежень. Такі особливості можуть ускладнювати адаптацію новобранців до режиму служби та знижувати ефективність діяльності в ситуаціях підвищеного навантаження, особливо за відсутності сформованих навичок психологічної саморегуляції.

Мотиваційна готовність новобранців характеризується відносно більшою збереженістю порівняно з іншими компонентами. Це свідчить про наявність внутрішнього прийняття ролі військовослужбовця, орієнтації на виконання

поставлених завдань і прагнення відповідати соціальним очікуванням. Водночас така мотивація часто має переважно нормативний або зовнішньо зумовлений характер і ще не інтегрована з емоційно-вольовою сферою, що зумовлює її нестійкість у ситуаціях тривалого напруження або фрустрації.

Функціональна готовність показує найбільшу проблемність серед усіх досліджуваних компонентів, оскільки її недостатня сформованість відображає труднощі у практичній організації діяльності, управлінні власними ресурсами, витривалості та адаптації до режимних і фізичних навантажень. Це свідчить про те, що новобранці і бійці без досвіду бойових дій ще не володіють достатнім досвідом і навичками, необхідними для стабільного функціонування в умовах військової служби, а процес формування функціональної готовності потребує часу та цілеспрямованої підтримки.

Сфера фахової здатності характеризується помірною сформованістю, що відображає початковий рівень професійної ідентифікації та засвоєння спеціальних знань і вмій. Водночас недостатня інтеграція цих компонентів у цілісну систему професійної діяльності свідчить про незавершеність процесу професійного становлення, характерну для осіб без бойового досвіду.

Особливої уваги заслуговують об'єктивні та суб'єктивні чинники, що впливають на морально-психологічний стан. Їхній несприятливий профіль відображає вагомий вплив зовнішніх умов служби (організаційних, побутових, соціальних та інформаційних) у формуванні загального психологічного фону. Недостатня передбачуваність, відчуття нестабільності та дефіцит психологічної підтримки можуть суттєво послаблювати внутрішні ресурси новобранців і ускладнювати процес їхньої адаптації.

Отримані результати показали, що мотиваційно-психологічний стан новобранців та бійців без бойового досвіду формується як суперечлива система, у якій поєднуються збережені установки на виконання службового обов'язку з недостатньо розвиненими механізмами саморегуляції, емоційної стійкості та функціональної готовності. Таке поєднання зумовлює підвищену чутливість людини до стресових впливів і потребує цілеспрямованого психологічного супроводу, спрямованого на поступову інтеграцію мотиваційних, емоційних і функціональних компонентів у цілісну систему професійної адаптації.

Отже можна зробити висновок, що для новобранців і бійців без бойового досвіду характерне поєднання відносно збереженої мотиваційної спрямованості з недостатньо сформованими емоційно-вольовими, функціональними та ресурсними компонентами морально-психологічного стану.

Можемо припустити, що навіть за умов зниженого загального МПС професійна ідентичність, почуття обов'язку та орієнтація на виконання завдань залишаються важливими регуляторами поведінки військовослужбовця. Водночас дисбаланс між мотиваційною залученістю та емоційно-функціональною виснаженістю створює ризики дезадаптації на початкових етапах служби, що узгоджується з висновками авторів сучасних вітчизняних досліджень щодо мотивації військовослужбовців в умовах підвищеного стресового навантаження [3; 7; 8; 10].

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення змін морально-психологічного стану та мотиваційних характеристик військовослужбовців у динаміці проходження служби – від етапу первинної підготовки до набуття бойового досвіду, участі в ротациях і подальшої професійної адаптації. Нами виявлено, що для новобранців характерна підвищена вразливість емоційно-вольової та функціональної сфер, що зумовлює потребу у більш глибокому аналізі процесів формування психологічної стійкості бійців на ранніх етапах військової діяльності.

Доцільним є подальше дослідження чинників, які сприяють збереженню мотиваційної

спрямованості та професійної готовності за умов недостатньо сформованих внутрішніх ресурсів. Особливу увагу варто приділити ролі організаційних і міжособистісних умов служби, зокрема якості управлінської взаємодії, стилю командування, рівню довіри до керівництва, а також зрозумілості цілей і вимог військової діяльності. Саме такі фактори можуть виконувати стабілізаційну функцію та частково компенсувати емоційне напруження та нестачу досвіду у новобранців.

Окремого наукового інтересу потребує вивчення ролі соціально-психологічних змінних, таких як згуртованість підрозділу, суб'єктивне відчуття підтримки, можливість отримання психологічної допомоги та досвід конструктивної взаємодії з командирами. Ми припускаємо, саме такі чинники утворюють зв'язок між мотиваційною сферою бійців та їхньою здатністю ефективно виконувати службові завдання на початкових етапах служби.

Практичну перспективу подальших досліджень становить розробка та емпірична перевірка програм психологічного супроводу, орієнтованих на поступове формування мотиваційної ідентичності військовослужбовця, розвиток навичок емоційної регуляції та підвищення рівня функціональної готовності. Доцільним є впровадження таких програм уже на етапі підготовки новобранців з урахуванням специфіки їхніх очікувань, рівня усвідомлення службових завдань і психологічної готовності до навантажень, що може сприяти їхній більш успішній адаптації та зниженню ризиків дезадаптації у подальшому проходженні служби.

Список літератури:

1. Авілов І. В., Кривоконь Н. І. Мотиваційні аспекти обов'язкової військової служби: теоретичний аналіз проблеми. *Науковий журнал Національної академії честі та права Національної гвардії*. 2025. № 1 (92). С. 8–18. DOI: 10.33405/2078-7480/2025/1/92/331958 2025
2. Гуляк У., Лісневський В. Ціннісний компонент у структурі мотиваційної сфери особистості військовослужбовця. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2024. № 1 (19) URL: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2024.1\(19\).2](https://doi.org/10.17721/BPSY.2024.1(19).2)
3. Івасюк А. М. Мотивація та емоційне вигорання військовослужбовців. *Габітус. Психологія праці*. № 72. 2025. С. 65-70. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.72.2.12>
4. Каплюченко О. П., Бондаренко О. Г., Товма М. І. Залежність мотивації військовослужбовців Національної гвардії України від рівня ефективності службово-бойової діяльності та досвіду участі у бойових діях. *Чесць і закон*. 2022. № 1 (80). С. 102–108.
5. Нікітенко Г. О. Психологічна готовність мобілізованих осіб до військової служби: структурно-функціональна організація. *Наука і освіта*. Одеса, 2023. № 1. С. 112–118.
6. Осьодло В. І., Будагянц Л. М. Трансформація потреб та мотивації людини інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 2 (66). С. 89–97.
7. Приходько І. І., Колесніченко О., Мацегора Я. Мотивація військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах: систематизація досліджень. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2021. № 2 (2). С. 69–85. DOI: <https://doi.org/10.52363/dcpp-2021.2.7>
8. Сергієні О. Особливості мотивації військовослужбовців до військової діяльності. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. № 6 (60). 2025. С. 1544–1555. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-6\(60\)-1544-1555](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-6(60)-1544-1555)

9. Ступницька О. Г. Специфіка мотивації військовослужбовців сил територіальної оборони. *Габітус*. 2025. № 70. С. 264–267. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.48>

10. Хміляр О. Ф. Психологія бойової мотивації воїна. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 2 (66). С. 121–131. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-121-131>

Stupnytska O. H. MOTIVATION OF RECRUITS AND SOLDIERS WITHOUT COMBAT EXPERIENCE

The article presents findings from the empirical study on the motivational characteristics and the moral and psychological condition of members of the Territorial Defense Forces without combat experience. The study aims to identify the structural characteristics of motivation, emotional and volitional regulation, and functional and professional readiness among recruits at the initial stage of military service. The research was conducted in 2023 and involved 40 soldiers without combat experience, using a standardized questionnaire to assess moral and psychological state (MPS). The analysis was performed across six generalized content blocks, establishing indicator severity levels.

The findings show a predominance of critical and unsatisfactory levels of moral and psychological well-being, particularly in the domains of emotional-volitional and functional readiness, as well as in the domain of objective and subjective service-related factors. At the same time, a relatively higher level of motivational readiness and professional orientation was observed, which may indicate the potential for further development of professional identity. The imbalance between motivational engagement and psychological resilience is interpreted as a characteristic feature of the initial adaptation phase to military service in the absence of combat experience.

The research findings can be used to improve psychological support programs, prevent maladaptive states, and develop targeted measures to enhance motivational and emotional-volitional regulation among recruits.

Key words: *motivation, moral and psychological state, motivation of soldiers (military personnel), recruits, military personnel without combat experience, military personnel, emotional and volitional regulation, psychological readiness.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026